

Posudek diplomové práce „Zkušenosti žen s poporodní péčí v českých porodnicích“

Předložila: Bc. Karolína Vernerová

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslava Hasmanová Marhánková Ph.D.

Otázky spojené s ženskou reprodukcí, porodem a jeho ukotvováním v medicínském systému představují výsostná témata v rámci feministického výzkumu i teoretických úvah. Způsob, jakým je porod sociálně organizován a jaké významy jsou přiřazovány, se stává jedním z významných indikátorů genderové rovnosti ve společnosti. Karolína Vernerová ve své práci na tuto tradici úvah navazuje. Při definování konkrétního zaměření jejího výzkumu nicméně musela čelit skutečnosti, že tomuto tématu byla i v českém prostředí již věnována poměrně značná pozornost. To pro její výzkum znamenalo samozřejmě v určitém ohledu výhodu, zároveň si ale tato situace žádala hlubší úvahu nad tím, v čem by její práce mohla směr bádání v této oblasti dále obohatit. Po vzájemné diskuzi se autorka vydala směrem k zaměření na poporodní péči a musím konstatovat, že se jednalo o rozhodnutí správné. Práce se logicky dotýká i zkušenosti porodu, jádro výzkumu se ale zaměřuje především na to, co následovalo po něm. Autorka přitom v závěru trefně upozorňuje na to, že zatímco veřejné diskuze týkající se porodní péče (stejně tak jako empirické bádání minimálně v českém kontextu) se zaměřují především na moment porodu a péče poskytované v jeho průběhu, to, co následuje po něm, je v těchto debatách spíše neviditelné. Přitom, jak dobře ukazuje i předkládaná práce, po porodu ženy v porodnici stráví několik dní, během nichž dochází k složitému vyjednávání zodpovědnosti za péči, mobilizování různých forem vědění a (re)konstruování různých druhů autorit. V rámci poporodní péče jsou rovněž zviditelňovány mocenské vztahy v rámci porodnice i protichůdnost normativních diskurzů mateřství, které na jednu stranu mateřství představují jako přirozený úděl a vrozenou kompetenci žen. Po porodu jsou však ženy vnímány jako apriori méně kompetentní se o své dítě postarat než nositelé/ky expertního vědění.

Práce Karolíny Vernerové tato témata otevírá citlivým a srozumitelným způsobem. Klade si přitom za cíl zkoumat: „*Jakým způsobem ženy ve svých výpovědích konstruují svou zkušenost s různými aspekty péče a oddělení šestinedělí, jaké momenty zvýznamňují a jaké významy jim přiřkládají?*“ (pp. 2). Vychází přitom z analýzy rozhovorů s 12 ženami. Práci považují za kvalitně zpracovanou. Teoretická část práce je poměrně stručná. Autorka v ní nicméně jasně identifikuje koncepty, které jsou pro její uchopení tématu klíčové. Jistá „stručnost“ teoretické části práce je vykompenzována kompaktností celého textu, který je dobře provázaný. Autorka se ke klíčovým konceptům v analýze systematicky vrací a rozpracovává je. Jako vedoucí práce jsem měla možnost sledovat pečlivý a odpovědný přístup, který studentka při realizaci výzkumu zvolila. Průběh výzkumu je v práci detailně popsán. Autorka přesně definuje kritéria, jež volila při výběru participantek výzkumu. Analýzu dat zpracovala v programu QDA Miner Lite, jež je určený pro práci s kvalitativními

daty (a který si sama vyhledala a jehož základy si osvojila bez nutnosti asistence školitelky). Analýza dat je dle mého názoru na dobré úrovni. Autorka nezůstává jen u popisu zážitků žen po porodu, ale v souladu se zvolenými teoretickými východisky se zamýšlí nad tím, jakým způsobem jsou ženská těla po porodu ukotvována v systému společenského dohledu a expertního vědění. Identifikuje přitom různé strategie, jak se ženy s režimem oddělení šestinedělí a často protichůdným charakterem informací, které zde dostávají, vypořádávají. Za zajímavou považuji rovněž typologii různých forem kapitálu, jež ženy mobilizují při vyjednávání o podobě péče po porodu. V této části autorka dobře poukazuje na různé zdroje, jimiž ženy v závislosti na svém vzdělání, ekonomických zdrojích i kontaktech disponují, a které výrazným způsobem vstupují do zkušenost, jež si z porodnice odnáší.

Celá práce je psána velmi čtivým jazyk. Autorka své interpretace představuje srozumitelně a v pevné návaznosti na prezentovaná data. Přiznám se, že v začátcích vedení práce jsem měla obavy, zda výzkum nepovede jen k opakování úvah přítomných již v poměrně rozsáhlém korpusu empirických textů věnujících se českému porodnickému systému. Alespoň v mém případě však předkládaná práce tyto obavy rozptýlila. Ačkoliv se autorka (logicky) dotýká témat, která již v této souvislosti byla zevrubně diskutována (jako podpora kojení či různé koncepce přístupu k porodu), její práce zároveň přináší nová zajímavá zaostření. Například ukazuje, že zatímco skutečnost, že porod je velmi intimní zkušenost a jeho průběh by měl reflektovat potřeby a přání konkrétních žen, je alespoň formálně součástí debat o českém porodnictví, péče po porodu z těchto debat tiše vypadáva. Ženy jsou na oddělení šestinedělí vystavovány rutinním procesům nezakryvané sociální i tělesné kontroly, které ale, jak ukazuje předkládaná práce, internalizují jako součást sice nepříjemného, ale v podstatě nevyhnutelného „úkolů“, jímž musí projít při své cestě za propuštěním z porodnice. V průběhu tohoto úkolů jsou přitom zpřítomňovány nejen společenského představy o feminitě, ženském těle a mateřství, ale i jejich vztah k expertním diskurzům biomedicíny a rizika.

Práci doporučuji k obhajobě a hodnocení stupněm výborně.

V Praze 6.9.2019

Jaroslava Hasmanová Marhánková